

VESTRE LANDSRET
DOM
afsagt den 8. april 2020

Sag BS-29913/2018-VLR
(15. afdeling)

Dan-Con Elementmontage ApS
(advokat Bjarne Rosbjerg Korsgaard)

mod

Multi Montage Stoholm A/S
(advokat Knud Borup Jensen)

Retten i Viborg har den 26. juli 2018 afsagt dom i 1. instans (sag BS-62/2014-VIB, tidligere sag BS 1-979/2014).

Landsdommerne Eva Staal, Rikke Foersom og Michael Bo Hansen (kst.) har deltaget i ankesagens afgørelse.

Påstande

Appellanten, Dan-Con Elementmontage ApS, har gentaget sin påstand for byretten om, at Multi Montage Stoholm A/S skal betale 742.668,75 kr. med procesrente af 437.443,75 kr. fra den 8. august 2014 og af 305.225 kr. fra den 14. november 2014.

Dan-Con Elementmontage ApS har over for Multi Montage Stoholm A/S' selvstændige påstand gentaget sin påstand for byretten om frifindelse.

Indstævnte, Multi Montage Stoholm A/S, har gentaget sin påstand for byretten om frifindelse over for Dan-Con Elementmontage ApS' påstand.

Multi Montage Stoholm A/S har for landsretten nedlagt en selvstændig påstand om, at Dan-Con Elementmontage ApS skal betale 542.956,77 kr. med procesrenter fra 9. juli 2014.

Supplerende sagsfremstilling

Byretten har den 14. august 2018 berigtiget dommen i medfør af retsplejelovens § 221, stk. 1, for så vidt angår tidspunktet for forrentning af Multi Montage Stoholm A/S' selvstændige betalingspåstand. Det fremgår af berigtigelsen, at "med procesrente fra den 24. maj 2018 erstattes af med procesrente fra den 24. maj 2017".

Dan-Con Elementmontage ApS har for landsretten supplerende fremlagt en række fakturaer udstedt af MS Sprøjtebeton ApS til "DAN-CON ApS" i perioden fra juli 2013 til januar 2014.

Multi Montage Stoholm A/S har supplerende fremlagt en principskitse, der efter det oplyste udviser elementernes placering sammenholdt med isoleringsmateriale, en hovedtidsplan for bygning samt tilsynsrapport af 20. marts 2014 udarbejdet af I.

Multi Montage Stoholm A/S har for landsretten opgjort sin selvstændige påstand således:

Modkrav opgjort i duplik af 7. november 2018	1.136.646,77 kr.
Anerkendt hovedkrav (bilag 2-14)	<u>593.690,00 kr.</u>
Til rest	542.956,77 kr.

Forklaringer

A, D, F, I og E har afgivet supplerende forklaring.

A har forklaret, at han på et tidspunkt blev kontaktet af B, der havde mistanke om, at de korrugerede rør ikke var fyldt ud. Han fik til opgave at fotodokumentere fejl og udbedringsarbejde med henblik på afrapportering til KPC. De optog fotos af samtlige rør, der blev udbedret. De fik tegningsmateriale med angivelse af, hvor rørene sad. De blev bedt om at bore minimum 2 huller i samtlige rør – bund og top. Derefter blæste de med en kompressor for at se, om der kunne komme luft gennem røret. Hvis røret er støbt ud med beton, kan der ikke komme luft igennem.

Han viste en bygningstegning af bygning A, 2. sal., med angivelse af alle korrugerede rør. Han mener, at bygningstegningerne indgik i projektmateriale. Hvis der blev konstateret fejl i et rør, kom injektionsfirmaet for at støbe røret ud. Der-

efter kontrollerede de røret igen ved at bore nye huller på de steder, hvor de havde konstateret fejl ved den første boring. C, der var antaget af KPC til at kontrollere deres arbejde, foretog selv boringer og tjekkede også tegninger og mål. Da fejlene blev konstateret, var de ved at gøre lejlighederne klar til indflytning. Efter udbedringen var det nødvendigt at spartle og male på ny.

Han ved ikke, hvorfor KPC krævede, at alle rør skulle gennemgås. USB-stikket, der er fremlagt til sagen som bilag BÆ, indeholder kun materialet vedrørende det arbejde, som Dan-Con Elementmontage var involveret i. Der blev udarbejdet et tilsvarende materiale vedrørende øvrige udførte udbedringsarbejder. Han har ikke efterfølgende haft noget med projektet at gøre. Han kan se på USB-stikket, at der ikke er noget billedmateriale vedrørende bygning B. Der er billedmateriale fra bygning C. Han ved ikke, om der er betalt for kontrol af de øvrige bygninger.

De korrugerede rør er støbt ind i elementerne. Armeringsstangen skal sættes ned i røret efterfølgende. Han vil mene, at man skal tjekke, om røret i elementet er fyldt op med beton, inden man sætter yderligere elementer på. Han kan ikke svare på, hvordan der kan være beton i bunden af røret, men luft længere oppe i røret. Ud fra hans kendskab til arbejdet med korrugerede rør ville røret enten være tomt eller fyldt op med beton.

D har forklaret, at han ikke ved, hvad F mener med, at "Dan-Con var lidt en stråmand", jf. byrettens gengivelse af Fs forklaring. Dan-Con Elementmontage, der er hans selskab, antog MS Sprøjtebeton til at udføre arbejde på Danica-byggeriet. Han så ikke projekt- eller udbudsmateriale vedrørende byggeriet, men det er helt sædvanligt. Multi Montage Stoholm havde en byggeleder på pladsen, der gennemgik det arbejde, der skulle laves.

Han fik fakturaer fra MS Sprøjtebeton, og han fakturerede herefter til Multi Montage Stoholm. Han tænker, at han lagde tallene fra MS Sprøjtebeton sammen, når han fakturerede. Han husker det ikke i dag, men prisen var den samme, og det var i princippet ligegyldigt. Han var ikke selv på byggepladsen og er ikke bekendt med, hvor på pladsen arbejdet blev udført. Det var ikke udspecificeret i fakturaerne fra MS Sprøjtebeton, hvor arbejdet blev udført. I uge 35 monterede man 2. sal på bygning C, og MS Sprøjtebeton kan derfor ikke på det tidspunkt have udført arbejde med korrugerede rør på etager højere oppe i bygningen.

MS Sprøjtebeton fakturerede ham for arbejde med 678 meter korrugerede rør. Han husker ikke, at Dan-Con Elementmontage selv havde folk på pladsen. Han kan se af bilagene i sagen, at der i alt var 1.485 meter korrugerede rør. Han har ikke selv arbejdet på projektet og kan ikke sige, om det er korrekt.

Fakturaen af 19. februar 2014 fra Herlev Stilladser ApS har efter hans opfattelse ikke relation til udbedringen, da udbedringen af rørene foregik indefra. Fakturaen vedrører i øvrigt Amager Strandpark 100 og har intet med Danica-byggeriet at gøre. Danica-byggeriet gik ikke op til 14. sal. Endvidere var problemerne med byggeriet ikke kendte i perioden fra 1. til 9. januar 2014, hvor der faktureres for leje af stillads.

MS Sprøjtebeton udførte ikke arbejde på 10. og 11. sal. Foreholdt faktura af 31. juli 2014 vedrørende "AmagerStrandpark-LærernesPension" forklarede han, at byggeriet på Krimsvvej alene angik Danica Pension. Fakturaen af 19. maj 2014 fra C Service angår ud fra teksten ikke kun det arbejde, der var udført af MS Sprøjtebeton.

Foreholdt skønsmandens besvarelse af spørgsmål 6 i skønserklæringen af 15. april 2016 forklarede han, at man bruger underløbning med flydebeton til at sikre kontakt mellem elementerne, inden man fylder røret op med beton. Det er sædvanlig procedure, at man tjekker, om røret er fyldt op med beton, inden der monteres et element ovenpå. Det var Multi Montage Stoholm, der stod for montage af elementerne, og det var derfor dem, der skulle tjekke, om røret var fyldt op. Når der er sat et element ovenpå, kan man ikke længere se, om røret er fyldt op.

Der kan have været fremmedlegemer i rørene, men han tror, at fejlene er opstået ved, at man har forsøgt at fylde rørene op, efter at der var sat elementer ovenpå. Rørene kan være blevet lukket til med beton i forbindelse med underløbning med pumpe, og det kan derfor have set ud som om, at rørene var fyldt op, selvom det ikke var tilfældet. Armeringsstangen stikkes ned i det korrugerede rør og fikseres i midten. Armeringsstangen stikker ca. 22 cm op. Nogle gange sættes der et rør ud over armeringsstangen. Røret kan blive mast sammen, hvis det ikke er skåret glat, hvilket kan give huller i opfyldningen, da betonen i så fald ikke kan komme ned i røret. Når der er stillet et element ovenpå, vil man forvente, at røret er fyldt op med beton. Han kan ikke udtale sig om den fremgangsmåde, hvor man fylder op med beton, efter der er monteret elementer ovenpå. Han har arbejdet i branchen i mange år og har aldrig selv anvendt den fremgangsmåde. Han er enig i skønsmændens vurdering af, at en sådan fremgangsmåde medfører risiko for indkapsling af luft og dermed en mangelfuld udfyldning af de korrugerede rør.

Dem, der står for montagen af elementerne, har ansvaret for at dække rørene af, så der ikke kommer fremmedlegemer ned i rørene i form af flamingo, plastic mv. Man vil normalt bore et afvandingshul i bunden af røret for at sikre, at regnvand kan løbe ud. Hvis de omhandlede rør ikke var lukket ordentligt af, kan der have været vandlommer.

I 2013 havde han Dan-Con Elementmontage ved siden af sit arbejde for Multi Montage Stoholm. Han udførte ikke selv arbejde på Krimsvej. Da aftalen blev indgået, sad han og F begge hos Multi Montage Stoholm i samme lokale. Projekt materialet vil typisk indeholde en beskrivelse af materialer og det arbejde, der skal udføres. Han ved ikke, om projekt materialet var på kontoret hos Multi Montage Stoholm, men det vil han gå ud fra. Dan-Con Elementmontage udførte kun pumpearbejde på projektet. De fik instruktion på selve byggepladsen. Han bad ikke om projekt materialet i forbindelse med mødet den 7. april 2014. Han deltog i skønsforretningen sammen med advokat Bjarne Møller. Projekt materialet er efter hans opfattelse blevet relevant, fordi der er rejst spørgsmål om, hvorvidt arbejdet er udført korrekt.

Fakturaen af 24. maj 2014 fra Dan-Con Elementmontage vedrører arbejde med udbedring af rør. Han husker ikke, i hvilken bygning og på hvilken etage udbedringsarbejdet blev udført. Han mener, at der gennem prøver var konstateret fejl og mangler ved rørene. Han antager, at de anvendte den samme udbedringsmetode, som andre efterfølgende anvendte.

Da han afgav forklaring i byretten, var han ikke bekendt med, at de havde udført mere end 28 meter korrugerede rør. Han fandt de nu fremlagte fakturaer fra MS Sprøjtebeton efterfølgende. Han har ikke selv opgjort det samlede antal meter korrugerede rør. Han kan ikke vurdere, om det kan passe, at der samlet er 1.485 meter. Han ved ikke, om tidsplanen for byggeriet blev fulgt. Han har en dagsprotokol, hvori han dag for dag noterede det arbejde, der blev udført på byggeriet. Dagsprotokollen er ikke fremlagt til sagen.

Han havde mundtligt aftalt med F, at de ikke skulle udføre arbejde med korrugerede rør. De skulle udføre pumpearbejde. Det var ikke specificeret, hvad arbejdet nærmere bestod i. De fik på byggepladsen mundtligt at vide, hvad de skulle lave. De udførte kun en lille del af arbejdet. Det var Multi Montage Stoholms opgave at udføre kvalitetssikring. Han tænker, at de havde talt sammen i telefonen, inden han sendte fakturaen vedrørende arbejdet med udbedring. Han kan ikke svare på, hvorfor han først sendte fakturaen flere måneder, efter at arbejdet var udført. På tidspunktet vidste ingen, hvem der var ansvarlig for de konstaterede fejl.

Multi Montage Stoholm kunne selv have kontaktet MS Sprøjtebeton. Han sendte på vegne af Dan-Con Elementmontage fakturaerne fra MS Sprøjtebeton videre til Multi Montage Stoholm. Dan-Con Elementmontage fik en fortjeneste på fem procent, hvilket fremgår af fakturaerne fra MS Sprøjtebeton.

F har forklaret, at D på et tidspunkt fortalte ham om sit selskab. D ville gerne have nogle aftaler, hvilket var fint med ham, hvis

prisen var den samme. Han var ikke klar over, at D fik fem procent for at være hovedentreprenør.

I 2013/2014 var KPC den største kunde hos Multi Montage Stoholm. De konstaterede mangler var alvorlige, og KPC ville ikke acceptere, at MS Sprøjtebeton stod for udbedringen. Byggeriet fulgte tidsplanen. Multi Montage Stoholm udførte selv arbejdet med kælderens i maj 2013. Byggeprojektet fortsatte herefter i uge 25 eller 26.

Der var lejligheder, der var klar til indflytning med hvidevarer mv., da manglerne blev konstateret. KPC ville derfor have vagt på, når de var der i weekenden og om aftenen.

Han modtog ingen indsigelser til fakturaen af 9. juli 2014, hvori erstatningskravet er opgjort. Der er ingen forsikringsdækning, da fejlene skyldes arbejde, der er dårligt udført.

Fakturaen af 6. maj 2014 fra FIFO Network vedrører udstyr til digital registrering, som de måtte købe for at imødekomme krav fra KPC. Fakturaen af 31. juli 2014, der angives at vedrøre "Amagerstrandpark-LærenesPension", er attestet af B og vedrører Danica-byggeriet på Krimsvej. Han kan ikke forklare nærmere om fakturaen af 19. februar 2014 fra Herlev Stilladser ApS, men han ved, at man skulle bruge stillads for at tilgå nogle af rørene gennem ydermuren.

Da frostsprængningen blev konstateret, ville KPC have foretaget nogle prøver af de øvrige rør. Prøverne viste, at mange af rørene ikke var i orden, og KPC forlangte derfor at få en 100 procent kontrol af alle rør. Der blev ikke afholdt syn og skøn inden udbedring, da de var pressede af bestemmelser om dagbøder og udsigten til et omfattende udbedringsarbejde. Det handlede om tabsbegrænsning.

På mødet den 7. april 2014 kendte de omfanget af manglerne, men de kendte ikke de økonomiske konsekvenser. Der var ingen, der bad om syn og skøn, selv om Dan-Con Elementmontage på det tidspunkt selv havde deltaget i udbedringsarbejdet.

Der findes ingen beskrivelse af det arbejde, som MS Sprøjtebeton skulle udføre. Der var ikke grund til at beskrive arbejdet, da MS Sprøjtebeton ikke laver andet. MS Sprøjtebeton skulle kun udføre arbejde på Danica-byggeriet. Han hørte først om manglerne, da Multi Montage Stoholm havde forladt byggepladsen. Foreholdt operatørseddel af 27. marts 2014 fra Christiansen & Esserbæk forklarede han, at det anførte arbejde blev udført efter konstatering af fejlen. Han husker ikke, hvornår reklamationen kom, men det var nok slut februar eller start marts.

Fejlen blev konstateret i en lejlighed, der stort set var færdig. Han ved, at der var stillads på, men han kan ikke sige noget nærmere om datoerne. Der er 12 etager i bygning A, hvor skaden skete. Han husker ikke, om der er 14 etager i nogle af de andre bygninger. I bygning udførte MS Sprøjtebeton arbejde i stueplan og op til og med 6. sal i hele bygningen. Det kan man se af tidsplanen og de fremlagte fakturaer fra MS Sprøjtebeton. Det kan godt passe, at MS Sprøjtebeton første gang udførte arbejde med korrugerede rør i uge 36, jf. faktura af 6. september 2013. Arbejdet med stueetagen i bygning C startede ifølge tidsplanen op i uge 26/27. Det tog lang tid med stueetagen, der udgør hele grundplanen.

På byggeprojektet anvendte de fortrinsvis den fremgangsmåde, at rørene blev fyldt op med beton, inden der blev sat elementer ovenpå, men fremgangsmåden med underløbning har åbenbart også været anvendt. Det er hans opfattelse, at man kan anvende begge fremgangsmåder. Han er klar over, at skønsmanden vurderer, at fremgangsmåden med at fylde rørene op, inden der sættes nye elementer på, er den rigtige fremgangsmåde. Han er enig i, at den fremgangsmåde er den mest hensigtsmæssige. Han er bekendt med højhusbyggeri, hvor man har anvendt den anden fremgangsmåde. Der var ingen beskrivelse af, hvordan arbejdet skulle udføres, men MS Sprøjtebeton havde stor erfaring. Man ville med en lygte kunne se, om rørene var fyldt op. Man kunne ikke bare gå ud fra, at rørene var fyldt op. Han mener ikke, at det er en fejl, hvis Multi Montage Stoholm satte elementer på, inden rørene var fyldt op, da begge fremgangsmåder kan bruges og bliver brugt. Fremgangsmåden med underløbning er mere besværlig, så han tænker ikke, at det var den metode, der fortrinsvist blev anvendt.

Han er principielt enig i, at Multi Montage Stoholm, der stod for montage af elementerne, skulle tjekke, at rørene var fyldt op, inden der blev sat elementer ovenpå. Der blev imidlertid konstateret luft midt i rørene. Hvis der var beton i toppen af rørene, ville man ikke kunne se, at rørene ikke var fyldt op. Han tænker, at MS Sprøjtebeton ikke har været omhyggelig nok med arbejdet. Han kan ikke udelukke, at der har været skidt, vand eller andet i rørene, men det er MS Sprøjtebeton, der har udført arbejdet med de korrugerede rør, og det er derfor MS Sprøjtebeton, der har lavet fejlene. Det ville være Multi Montage Stoholm, der skulle sørge for at afdække rørene, men det sker sjældent, da det er vanskeligt. MS Sprøjtebeton skulle inden opfyldning have tjekket, om der var vand eller andet i rørene.

Han kan ikke forklare nærmere om opgørelsen, der er fremlagt som sagens bilag M, da han ikke selv har udarbejdet den. Han ved ikke, om fakturaen af 19. maj 2014 fra C Service vedrører andet og mere end det arbejde, der blev udført på Danica-byggeriet. C Service skulle foretage kontrol af hele byggeriet, men der blev betalt særskilt for den del, der vedrørte Lærernes Pension.

I har forklaret, at Grontmij var rådgivende ingeniører på byggeprojektet. Lærernes Pension var bygherre på det første byggeri, der blev opført på Amager Strandvej, mens Danica Pension var bygherre på det sidste byggeri, der blev opført på Krimsvej. Han førte tilsyn med hele byggeriet og kender alle de sager, der var. Der var ingen problemer med det første byggeri på Amager Strandvej. Hvis der var fejl i elementerne, kunne de fejl, der blev konstateret ved byggeriet på Krimsvej, også være til stede i det første byggeri. KPC forlangte derfor, at hele byggeriet blev gennemgået.

Han fulgte indgående med i det første byggeri på Amager Strandvej. Han troede, at arbejdet med byggeriet på Krimsvej ville være af samme kvalitet som det arbejde, der var udført på det første byggeri. Han blev ikke gjort bekendt med, at arbejdet med korrugerede rør ikke ville blive udført af Multi Montage Stockholm.

Det var vist midt i februar 2014, at der blev konstateret en frostsprængning i bygning på 7. etage i Danica-byggeriet. Han fik undersøgt den pågældende etage, og der blev konstateret flere tilsvarende fejl. De fortsatte kontrollen på yderligere 3-5 etager og fandt fortsat fejl. Kontrollen blev derefter udvidet til hele bygning og senere også til de mindre bygninger B og C. Ved kontrollen blev der boret tre huller i bunden og tre huller i toppen med henblik på at se, om der var vand, luft eller beton i røret. Der blev fundet en hel del fejl, hvilket de ikke kunne leve med, da etagerne er store og tunge. Han stillede derfor krav om, at hele byggeriet skulle gennemgås. Han fik løbende tilbagemeldinger, som han samlede i en afsluttende rapport. Christiansen & Essenbæk, der har speciale i at injicere, forestod udbedringsarbejdet. C blev bedt om at foretage kontrolboringer i Danica-byggeriet. Han fulgte selv grundigt med i udbedringsarbejdet, da han ikke var interesseret i at fortsætte udbedringen, hvis der ikke var behov herfor. Han fik tegninger og billedmateriale digitalt, så han kunne zoome ind og få et bedre indtryk.

Han arbejdede for KPC. KPC havde ikke behøvet at tilkalde ham som tilsyn på byggeriet, men KPC ønskede det allerhøjeste faglige niveau. Det kan være svært at vurdere kvaliteten af arbejdet med opfyldning af korrugerede rør, da man skal være til stede på tidspunktet for opfyldningen af røret, hvis man skal holde øje med, om de udførende håndværkere er omhyggelige med deres arbejde.

Den konstaterede frostskaade medførte nedstyrtningsfare. Det var vigtigt, at den beskadigede søjle blev støttet og udbedret med det samme. Han husker ikke, om der skulle bruges stillads i den forbindelse. Det ville ikke have været ansvarligt at afvente syn og skøn inden udbedring af rørene. Der var ca. 350 lejligheder i byggeriet, og en udsættelse af udbedringsarbejdet ville have ruineret KPC og alle andre.

Det er montagefirmaet – her Multi Montage Stoholm – der skulle sørge for afdækning for at undgå vand i rørene og risiko for frostsprængning. Hvis rørene ikke afdækkes, skal de tømmes for vand inden opfyldning. Manglende afdækning kan have haft betydning for de konstaterede fejl.

Det er en forkert fremgangsmåde at sætte elementer ovenpå, inden rørene er fyldt op med beton. Det er hans erfaring, at den fremgangsmåde ikke duer. Det er muligt, at andre gør sådan, men han vil ikke være med til det. Frostskaften blev først konstateret i den hårde vinterperiode, men arbejdet med rørene var udført tidligere.

E har om fakturaerne af 6. og 12. september 2013 fra MS Sprøjtebeton forklaret, at han fakturerede arbejdet med korrugerede rør på baggrund af oplysninger fra medarbejderne om det arbejde, de havde udført. Medarbejderne får løn på baggrund af indleverede timesedler. Timesedler viser ikke karakteren af det udførte arbejde, men medarbejderne ringede hver uge til ham for at fortælle, hvad de havde lavet. Medarbejderne bestemte selv, om de ville udfylde timesedlerne elektronisk eller i hånden.

Ved udbedringen borede de huller i rørene med en boremaskine i top og bund for at teste for fejl. Injektionsfirmaet hjalp med at udbedre ved at fylde beton i røret, hvis der var huller.

Fakturaen af 20. september 2013 blev sendt til D. Fakturaen bygger på oplysninger fra hans medarbejdere om, at der var arbejdet med korrugerede rør i 122 timer. Som det fremgår af fakturaen, udførte hans medarbejdere også arbejde med underløbning mellem elementerne.

Han så den frostskaften, der gav anledning til test og kontrol af det arbejde, der var udført med korrugerede rør. Han husker ikke, om skaden var sket ved et rør, som hans medarbejdere havde udført arbejde på. MS Sprøjtebeton havde erfaring med sprøjtebeton og havde oftest til opgave at hjælpe til med sammenstøbning mv., når andre ikke selv kunne nå at udføre arbejdet. MS Sprøjtebeton arbejdede ikke selv med montage af elementer. Multi Montage Stoholm havde en pumpe på området og foretog også selv støbning, herunder i forhold til korrugerede rør. Han havde to medarbejdere på pladsen, der kun kunne arbejde i en bygning ad gangen. Han kan ikke svare på, om hans medarbejdere kan have arbejdet i alle tre bygninger. Det kan godt passe, at de først udførte arbejde med korrugerede rør fra uge 36 i 2013, jf. fakturaen af 6. september 2013.

De konstaterede fejl kan skyldes fremmedlegemer i rørene. Rørene er 2,7 meter, og man kan ikke se så langt ned i røret. Det er montøren, der har ansvaret for at dække rørene af. Man kan ikke fylde røret op med beton, hvis røret er blokeret

af fremmedlegemer. Det er vanskeligt at fylde rørene op, hvis der er sat elementer ovenpå. Multi Montage Stoholm havde en projektleder på pladsen, der styrede processerne. Det var Multi Montage Stoholm, der skulle sørge for at fjerne vand fra rørene. Hans medarbejdere foretog ikke afvandning af rørene, da de ikke var bestilt til det. Det er rigtigt, at de i uge 48 fakturerede en times arbejde med at "afvande kurregerede rør". Det var en konkret opgave, hvor de efter aftale borede nogle afvandingshuller.

F har yderligere forklaret, at frostska den skete på 6. sal i bygning A, som det fremgår af tilsynsrapport udarbejdet af Per Alan Olsen den 20. marts 2014. Når I i landsretten har forklaret, at frostska den skete på 7 etage, handler det om, hvordan man tæller etagerne, hvilket man kan se på skitsen over bygningens facade på side 3 i tilsynsrapporten.

Det var Dan-Con Elementmontage, der udførte arbejdet med korrugerede rør på 6. sal i bygning A. Hvis hans advokat har skrevet noget andet i et proceskrift, er det udtryk for forvirring. Dan-Con Elementmontage har udført arbejdet til og med 6. sal i bygning A. Tilsynsrapporten er udarbejdet som en del af dokumentationen for de udbudninger, der blev foretaget. Rapporten indgik i det kompendium, der blev afleveret til bygherren.

Anbringender

Parterne har for landsretten i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten.

Dan-Con Elementmontage ApS har yderligere anført blandt andet, at Multi Montage Stoholm A/S selv har været årsag til problemerne med de korrugerede rør, herunder fordi 1) Multi Montage Stoholm A/S selv har stået for langt størstedelen af arbejdet med de korrugerede rør, 2) der er sat elementer oven på elementer, før de korrugerede rør er blevet fyldt op, 3) Multi Montage Stoholm A/S har undladt at kontrollere, at de korrugerede rør var fyldte, inden der blev sat et nye element ovenpå, 4) der har været skidt i de korrugerede rør, 5) der har været fejl ved materialerne til de korrugerede rør, som Multi Montage Stoholm A/S selv har stået for levering af, og 6) der har stået vand i de korrugerede rør, som Multi Montage Stoholm A/S har undladt at afdække mv.

Dan-Con Elementmontage ApS har endvidere anført, at MS Sprøjtebeton ApS maksimalt har udført arbejde med 678 meter ud af 1.485 meter korrugerede rør i de tre bygninger i Danica-byggeriet, og at Multi Montage Stoholm A/S maksimalt kan kræve det faktisk konstaterede tab dækket vedrørende de fejl, som Dan-Con Elementmontage ApS måtte have lavet.

Multi Montage Stoholm A/S har fastholdt, at Dan-Con Elementmontage ApS er ansvarlig for de konstaterede mangler, og at Dan-Con Elementmontage ApS

derfor skal betale udgifterne til udbedring. Multi Montage Stoholm A/S har i den forbindelse supplerende anført, at det er irrelevant at opgøre det samlede antal meter korrugerede rør i de tre bygninger i Danica-projektet, idet det afgørende er antallet af mangler konstateret ved det arbejde, som Dan-Con Elementmontage ApS udførte og var ansvarlig for.

Multi Montage Stoholm A/S har yderligere anført, at det rejste selvstændige krav skal forrentes fra den 9. juli 2014, idet der foreløbigt er opgjort et erstatningskrav pr. denne dato, jf. faktura af 9. juli 2014.

Landsrettens begrundelse og resultat

Der er mellem parterne enighed om, at F og D mundtligt indgik aftale om, at Dan-Con Elementmontage ApS som underentreprenør for Multi Montage Stoholm A/S skulle udføre arbejde på byggeprojektet på Krimsvvej i København. Byggeprojektet, der blev opført med Danica Pension som bygherre og KPC som hovedentreprenør, omfattede opførelse af tre bygninger; bygning A, B og C (herefter Danica-byggeriet).

Det lægges efter de afgivne forklaringer, herunder fra D og E, sammenholdt med de fremlagte fakturaer fra MS Sprøjtebeton ApS til grund, at Dan-Con Elementmontage ApS indgik en mundtlig aftale med MS Sprøjtebeton ApS om, at MS Sprøjtebeton ApS som underentreprenør til Dan-Con Elementmontage ApS skulle udføre arbejde med sammenstøbning, underløbning mv. på dele af Danica-byggeriet.

Dan-Con Elementmontage ApS har for landsretten erkendt, at MS Sprøjtebeton ApS i perioden fra juli 2013 til januar 2014 udførte og fakturerede arbejde med i alt 678 meter korrugerede rør.

Efter skønsmandens besvarelse af spørgsmål 6 i skønserklæringen af 15. april 2016 og de afgivne forklaringer om arbejdet med korrugerede rør – såvel i Danica-byggeriet på Krimsvvej som i det tidligere byggeri på Amager Strandvej, der blev opført med Lærernes Pension som bygherre – lægges det til grund, at der i de anvendte elementer var indstøbt et korrugeret rør, og at der efter montage af elementerne skulle placeres et stykke armeringsjern i det indstøbte korrugerede rør i forbindelse med, at der skulle ske udfyldning/udstøbning af røret med flydebeton.

Efter vidneforklaringen fra B, der var projektleder på Danica-byggeriet, og efter indholdet af det ajourførte bilag BÆ, som ifølge skønsmandens forklaring efter aftale med parterne alene indeholdt materiale vedrørende arbejde udført af Dan-Con Elementmontage ApS, lægges det til grund, at MS Sprøjtebeton ApS som underentreprenør for Dan-Con Elementmontage

ApS udførte arbejdet med udstøbning af korrugerede rør i bygning i stueetagen og op til og med 6. sal, i bygning B i stueetagen og op til og med 3. sal og i bygning C i stueetagen og op til og med 4. sal. Det lægges endvidere til grund, at arbejdsdelingen for så vidt angår de nævnte bygninger og etager var således, at Multi Montage Stoholm A/S var udførende entreprenør i forhold til arbejdet med montage af elementerne, mens Dan-Con Elementmontage ApS var udførende entreprenør i forhold til arbejdet med udstøbning af korrugerede rør. Det lægges som ubestridt til grund, at Multi Montage Stoholm A/S selv var udførende entreprenør i forhold til både montage af elementer og udstøbning af korrugerede rør for så vidt angår de øvrige etager i Danica-byggeriet på Krimsvej samt byggeriet på Amager Strandvej.

Det fremgår af oplysningerne i sagen, at langt størstedelen af de konstaterede fejl vedrørende udstøbning af korrugerede rør blev konstateret på de etager i bygning A, B og C i Danica-byggeriet, hvor MS Sprøjtebeton ApS som udførende entreprenør havde ansvaret for at udføre dette arbejde. Af skønserklæringen af 15. april 2016 fremgår af skønsmandens besvarelse af spørgsmål 4, at der på de nævnte etager i bygning A, B og C i alt var opgjort 221 fejl, hvilket skønnes til ca. løbende 600 meter korrugerede rør. Multi Montage Stoholm A/S har i sin egen opgørelse, der er fremlagt som sagens bilag BÅ, anslået, at ca. 91 procent af de samlede konstaterede fejl med udstøbning af korrugerede rør i de tre bygninger i Danica-byggeriet vedrørte arbejde udført af MS Sprøjtebeton ApS, mens ca. 9 procent vedrørte arbejde udført af Multi Montage Stoholm A/S.

På baggrund af skønserklæringerne, de afgivne forklaringer og sagens øvrige oplysninger om de fundne fejl og omfanget af det udførte udbedringsarbejde er det godtgjort, at MS Sprøjtebeton ApS' arbejde med udstøbning af korrugerede rør ikke var udført fagmæssigt korrekt.

MS Sprøjtebeton ApS havde som udførende entreprenør ansvaret for, at arbejdet med udstøbning af korrugerede rør blev udført fagmæssigt korrekt. De anbringender, der er anført af Dan-Con Elementmontage ApS, i relation til samarbejdet med Multi Montage Stoholm A/S på Danica-byggeriet om instruktion på byggepladsen, metodevalg, afdækning og afvanding af rør mv., kan efter de foreliggende oplysninger ikke føre til, at der er grundlag for at anse Multi Montage Stoholm A/S for at være medansvarlig for de konstaterede mangler ved det arbejde med udstøbning af korrugerede rør, som MS Sprøjtebeton ApS var ansvarlig for. Det bemærkes herved, at MS Sprøjtebeton ApS over for Multi Montage Stoholm A/S, eventuelt via Dan-Con Elementmontage ApS, kunne have påtalt eventuelle problemer i relation til afdækning og afvanding af rør, hvilket efter det oplyste ikke skete. Endvidere fremgår det af faktura af 21. december 2013, at Dan-Con Elementmontage ApS vedrørende uge 48 fakturerede Multi Montage Stoholm A/S for en times arbejde med afvanding af korrugerede rør.

Efter det anførte skal Dan-Con Elementmontage ApS erstatte Multi Montage Stoholm A/S' udgifter til udbedring af de konstaterede mangler ved det arbejde med udstøbning af korrugerede rør, som Dan-Con Elementmontage ApS som hovedentreprenør var ansvarlig for.

Erstatningen fastsættes efter en samlet vurdering skønsmæssigt til 900.000 kr. Landsretten har herved lagt vægt på blandt andet skønsmændens vurdering af, hvad der kan anses for rimelige omkostninger til udbedring, jf. skønsmændens besvarelse af spørgsmål 5 i skønserklæringen af 15. april 2016. Landsretten har endvidere lagt vægt på, at der i det erstatningskrav på i alt 1.136.646,77 kr., som Multi Montage Stoholm A/S har opgjort, indgår enkelte fakturaer, der ikke ses at vedrøre udbedring af mangler ved arbejde med korrugerede rør på Danica-byggeriet, ligesom der i det opgjorte erstatningskrav indgår udgifter vedrørende udbedring af mangler ved arbejde med korrugerede rør, som Multi Montage Stoholm A/S selv har udført og var ansvarlig for.

For så vidt angår Dan-Con Elementmontage ApS' påstand har Multi Montage Stoholm A/S alene bestridt kravet på 148.968,75 kr., jf. faktura af 24. maj 2014 fremlagt som sagens bilag 1. Da det arbejde, der blev faktureret af Dan-Con Elementmontage ApS den 24. maj 2014, vedrører udbedring af mangler, som Dan-Con Elementmontage ApS selv var ansvarlig for, frifindes Multi Montage Stoholm A/S for betaling af beløbet på 148.968,75 kr.

Landsretten tager herefter Multi Montage Stoholm A/S' selvstændige påstand delvist til følge, således at Dan-Con Elementmontage ApS til Multi Montage Stoholm A/S skal betale 306.310 kr.

Multi Montage Stoholm A/S fremsatte ved faktura af 9. juli 2014 til Dan-Con Elementmontage ApS anmodning om betaling af et foreløbigt opgjort krav på 854.175 kr. med tillæg af moms. Der er ikke grundlag for at forrente erstatningskravet fra et tidligere tidspunkt end 30 dage efter den dag, hvor anmodning om betaling blev fremsat. Erstatningskravet forrentes herefter med procesrente fra den 9. august 2014, jf. rentelovens § 3, stk. 2.

Efter sagens udfald skal Dan-Con Elementmontage ApS i sagsomkostninger for begge retter betale 166.219,11 kr. til Multi Montage Stoholm A/S. 100.000 kr. af beløbet er til udgifter til advokatbistand, 31.385 kr. er til udgifter til syn og skøn, 27.174,11 kr. er til udgifter til vidnegodtgørelse og 7.660 kr. er til retsafgift af det vundne beløb. Ud over sagens værdi er der ved fastsættelsen af beløbet til advokatbistand taget hensyn til sagens omfang og forløb, herunder at der i byretten er gennemført syn og skøn. De tilkendte beløb er ikke tillagt moms, da Multi Montage Stoholm A/S er momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

Dan-Con Elementmontage ApS skal til Multi Montage Stoholm A/S betale 306.310 kr. med procesrente fra den 9. august 2014.

I sagsomkostninger for begge retter skal Dan-Con Elementmontage ApS betale 166.219,11 kr. til Multi Montage Stoholm A/S.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

